

Docentenhandleiding

Doel

Mensen zijn altijd vindingrijk geweest bij het oplossen van problemen van hun tijd. In deze les denken kinderen na hoe zij kunnen bijdragen aan een duurzame voedselvoorziening.

Introductie

Zet **dia 1** op het digibord.

Als je de twee eerdere lessen hebt gedaan, grijp je kort terug op wat de kinderen al hebben geleerd. (Alles begint bij een plant. Planten maken hun eigen voedsel. De weg die eten aflegt van de boerderij tot aan jouw bord.)

In deze les gaan we kijken hoe we op een duurzame manier voedsel kunnen verbouwen en verwerken en wat we daar zelf aan kunnen doen.

Wat betekent dat, duurzaam? Geef kinderen de tijd om hierover eerst hun eigen ideeën te verwoorden. Laat **dia 2** zien. Een conclusie kan zijn dat duurzaam betekent dat je zuinig bent met de natuur. In deze les gaan we kijken wat wij zouden kunnen doen of uitvinden om op een duurzame manier aan eten te komen.

Verwondering

Vertel: Mensen hebben altijd al gezocht naar oplossingen voor problemen van hun tijd. Mensen zijn goede uitvinders! Kijk maar om je heen. Alles wat je ziet is ooit door iemand uitgevonden! Ook als je naar ons eten kijkt zijn er in het verleden fantastische uitvindingen gedaan. Neem deze korrels. Laat kinderen een schaalpje zien met graankorrels of laat die zien op **dia 3**. Laat kinderen reageren of ze weten wat die korrels zijn en wat je ermee kunt doen. Concludeer dat je er meel van kunt maken en er onder meer brood van kunt bakken. Voor mensen is dit een enorm belangrijke ontdekking geweest.

Je vertelt hierna de geschiedenis van de eerste boeren in Nederland, zie **dia 4**. Je benadrukt dat de overgang van een bestaan als nomade naar een bestaan als boer revolutionair was. Mensen ontdekten, zo'n 5000 jaar geleden, dat je niet hoefde te wachten tot je een plant met vruchten tegenkwam, maar dat je de plant zelf kon laten groeien door zaden in de grond te stoppen, bijvoorbeeld van graan. Ze ontdekten ook dat je niet steeds achter dieren aan hoefde te jagen, maar dat je wilde dieren kon temmen voor hun melk en vlees. (Zie ook bladzijde 47 in het Wonderwel boek.)

Bekijk

Laat na jouw inleiding het filmpje zien van Schooltv: 'de eerste boeren', **dia 5**. Na dit verhaal herhaal je dat mensen in het verleden veel slimme dingen hebben bedacht. Die vindingrijkheid hebben we nu weer nodig om te werken aan een duurzame toekomst. Vroeger maakten ze de overstap van een leven als nomade naar een leven als boer. Nu moeten wij een overstap maken van een voedselvoorziening waarmee we de aarde uitputten naar een duurzame voedselvoorziening.

Vertel

Zorgen voor een duurzame voedselvoorziening is niet alleen de verantwoordelijkheid van boeren. Iedereen die betrokken is bij het produceren, verwerken, vervoeren en consumeren van voedsel heeft hierin een taak. Als al die betrokkenen beter samenwerken kunnen we zuiniger zijn met grondstoffen en afval voorkomen. Dat wordt ook wel 'kringlooplandbouw' genoemd: wat je neemt van de aarde is in evenwicht met wat je geeft:

- Boeren kunnen produceren zonder middelen te gebruiken die schadelijk zijn voor dieren of de natuur.
- Voedselverwerkers en –verpakkers kunnen nadenken hoe ze zo min mogelijk afval kunnen maken of hoe ze afval kunnen hergebruiken.
- De overheid kan zorgen voor lagere prijzen in de winkel voor duurzaam geproduceerd eten. Dat scheelt immers aan kosten voor milieuschade.
- Winkeliers kunnen de keuze voor duurzame producten stimuleren met aanbiedingen en reclame.
- Consumenten kunnen kiezen voor duurzaam.

We gaan nu vooral kijken wat wij als consumenten kunnen doen. Hoe kunnen wij bijdragen aan een duurzame voedselvoorziening? Wij kunnen proberen om onze 'voedselvoetafdruk' te verkleinen. Wat is dat? De voedselvoetafdruk geeft aan hoeveel vruchtbare landbouwgrond en water iemand gebruikt om te eten en te drinken en het afval te verwerken dat daarbij hoort. Laat de definitie van voedselvoetafdruk zien op het digibord, **dia 6**. Als we de aarde niet willen uitputten en als we willen zorgen dat iedereen op aarde genoeg te eten en drinken heeft, dan moet onze voetafdruk niet te groot zijn.

Verwerking

Vertel dat het Voedingscentrum een quiz heeft gemaakt om te bekijken hoe groot jouw voedselvoetafdruk is en hoe je die kunt verkleinen (**dia 7**). Laat de kinderen de quiz doen op de computer. Welke tips hebben ze gekregen? Laat ze die noteren en in groepjes bespreken. Wissel klassikaal uit en bespreek. Begrijpen kinderen de tips? Welke zijn haalbaar? Welke zijn moeilijk?

Laat kinderen in groepjes werken aan posters met minimaal vijf tips om de voedselvoetafdruk te verkleinen. Bij elke tip hoort een kernachtige uitleg te staan! Laat kinderen bladzijde 48 t/m 50 lezen uit het Wonderwel boek, zie **bijlage: 'Huis van de toekomst.'** Hieruit kunnen ze tips en uitleg halen om de

voedselvoetafdruk te verkleinen. Ze kunnen natuurlijk ook zelf andere tips bedenken!

Terugblik

Concludeer: Goed hoe jullie hebben meegedacht over duurzaam eten en een duurzame toekomst. Complimentje voor jezelf: ik doe het WONDERWEL. (**dia 7**)

Extra

Geef kinderen de volgende thuisopdracht: bedenk en maak een maaltijd met een zo klein mogelijke voedselvoetafdruk. Ga met je ouders boodschappen doen en bedenk welke lekkere maaltijd je kunt maken die:

- zoveel mogelijk plantaardig is,
- bestaat uit spullen van het seizoen
- en spullen die van dichtbij komen.

Maak een foto van de maaltijd en van het koken. Stuur die naar jouw juf of meester. Maak daar later een presentatie van voor op de gang of in de hal van de school. Zie voor deze thuisopdracht de **bijlage: 'Neem je ouders mee!'**